

Kentsel Peyzaj Kapsamında Türkiye (İzmir/Bornova) Büyük Park'ın Engelli Standartları Açısından Değerlendirilmesi

Bahriye Gülgün Aslan^{1*}, Funda Ünal Ankaya²

¹ Ege University, Faculty of Agriculture, Department of Landscape Architecture, İzmir

² Celal Bayar University, Alaşehir Vocational School, Manisa

E-Posta: bahriye.gulgun@hotmail.com, fundaunalankaya@hotmail.com

Gönderim 16.06.2019; Kabul 15.12.2019

Özet: Ülkemizde, 5378 sayılı Engelliler hakkındaki Kanun'una göre; fiziksel, zihinsel, ruhsal ve duyuşsal yetilerinde çeşitli düzeyde kayıplarından dolayı toplumun diğer bireyleri ile birlikte eşit koşullarda tam ve etkin katılımını kısıtlayan tutum ve çevre koşullarından etkilenen birey, "engelli" olarak tanımlanmaktadır. Yapılan araştırmalara göre Dünya nüfusunun %15'i diğer bir deyimle 1 milyar kişi, herhangi bir engele sahiptir.

Bu çalışmada, İzmir Bornova ilçesinde bulunan Büyük parkta yer alan donatı elemanlarının, engelli standartlarına uygunluğu tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre, engellilere uygun donatı elemanlarının mevcudiyetinin yanı sıra, çöp kovası uygunsuzluğu, rampalarda korkuluk eksikliği, çeşmenin kaldırımında bulunması, yaya yolunun engelli standardına uymaması, yaya yolunun ortasında ağaç bulunması, rampa eğiminin engelli standardına uymaması, yolun kaldırım ile bitmesi, aydınlatma elemanının yanlış yerde bulunması ve yanlış merdiven uygulanması gibi engelli yaşamını zorlaştırıcı öğelere de rastlandığı dikkat çekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Donatı elemanları, Park, Erişilebilirlik, İzmir, Engellilik

The Evaluation of The Disabled Standards in Buyuk Park Izmir / Bornova In Terms of Urban Landscape

Received 16.06.2019; Accepted 15.12.2019

Abstract: According to the Law No. 5378 on Disabled people in our country; An individual is defined as "disabled" because of loss of physical, mental, mental and sensory abilities at various levels and the attitude and environmental conditions that restrict the full and effective participation of the society together with other individuals under equal conditions. According to the researches, 15% of the world's population, in other words, 1 billion people, has any obstacles. In this study, it was determined that the reinforcement elements in the park in the Bornova district of İzmir were in compliance with the disabled standards. According to the results obtained, the inconvenience of the trash can, the lack of railing on the ramps, the fountain on the sidewalk, the pedestrian road does not meet the disabled standard, the pedestrian road does not comply with the disabled standard, the ramp slope does not meet the disabled standard, the road is finished on the sidewalk, the wrong element implementation of the study is remarkable.

Key Words: Reinforcement elements, Park, Accessibility, İzmir

GİRİŞ

Dünya nüfusunun yaklaşık %15'i engellidir. Türkiye'de bu oran %12,29'dur. Genelde, bu kesim kimi zaman toplumdan dışlanmakta ve ayrımcılığa uğramaktadır. Oysa insan Hakları, herkes için geçerlidir. Birleşmiş Milletler, engellilerin, haklarını güvence altına almak üzere 2008'de "Engelli Hakları Sözleşmesi"ni kabul etmiştir. Sözleşme; engellilerin, yardıma gerek duymadan, insan onuruna uygun yaşamalarını, yaşamın tüm alanlarında "eşit şekilde" var olabilmelerini sağlama amacı taşımaktadır. Devletler, engellilerin; halka açık her türlü tesis, hizmet ve olanağa erişimini sağlamakla yükümlüdür. Türkiye de sözleşmeyi imzalamış, bu konuda yasal düzenlemeler yapmıştır. Engellilerin, erişim gereksinimi duyduğu kamusal alanların başında parklar gelir. Kentlerde parkın yerini tutabilecek farklı bir faaliyet alanı yoktur. Engelli grupların, rehabilitasyon ve sosyalleşme için parklara herkesten fazla ihtiyacı vardır. Ancak, çoğunlukla park alanları, engelli kullanıcılar dikkate alınmadan düzenlenmektedir. Engellilere dayalı yasal düzenlemeler yapıp, standartlar geliştirilse de uygulamada bu durum yeterince dikkate alınmamaktadır.

*İlgili E-posta/Corresponding E-mail: bahriye.gulgun@hotmail.com

Çevre Bilimleri ve Mühendisliği Araştırmaları Uluslararası Sempozyumu'nda (ISESER2019, 25-27 Mayıs, Konya) sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

PARKLARIN TANIMI VE İŞLEVLERİ

Parkların tanımı: Halkın dinlenme, gezinti, oyun oynama, spor yapma gibi rekreasyonel etkinliklerle ve aynı zamanda çeşitli kültürel ve sosyal etkinliklerde bulunma gibi gereksinimlerinin karşılanması amacıyla kentlerde oluşturulan yeşil alanlardır ^[1]. Parklar; kentlerin ilgi merkezleri olup hemen her insanın yararlanacağı rekreasyonel olanak ve tesislere sahip yeşil alanlardır^[2]. Parklar, kentlerin en önemli öğeleri, kentlerin açık alanlarıdır. Sadece açık alan olmalarının ötesinde, kente farklı faydalar sağlarlar. Parklar, doğanın benzerinin kentsel hayata adapte edilmesi ve kültürel aktivitelerle birleştirilmesidir. Kentlerde, gitgide doğadan uzaklaşan insanların, doğayı yanı başlarına getirmek için yapılan açık alanlardır ^[3].

Parkların Planlama işlevi: Kent parkları, sağlamış olduğu geniş yeşil alanları ile kentin betonlaşmış yapısını yumuşatır. Kent öğeleri arasında bir bütünlük kurarak arazi planlamasında yararlanır. Kent parkları, konut alanları, sanayi alanları gibi kentsel bölgeler arasında bağlantı ve tampon bölgeleri oluşturur.

• İklim işlevi: Parklardaki yeşil alanlar, çimenler, ağaçlar, doğal filtre ve toz tutucu olarak kente mikro-klima oluşturur. Yeşil alanlar sıcaklığı emer, açık alanlar hava sirkülasyonu sağlar. Parkların, kent iklimini iyileştirici işlevi vardır.

• Ekolojik işlevi: Parklar, toprak erozyonlarını engeller ayrıca, çok çeşitli bitkiye, hayvana ev sahipliği yapar.

• Ekonomi işlevi: Parklarda, bakım, güvenlik gibi işler için görevliler gerekir. Böylece, parkla istihdam sağlar. Çevresindeki konut, ticaret yerlerinin fiyatlarını artırır. İş gücü sağlığına ve iş verimine katkı verir.

• Rekreasyon işlevi: Parklar, halkın eğlenme-dinlenme işlevlerine olanak sağlar. Parklarda, her yaş gruplarının yapabileceği aktiviteler vardır.

Eğitim işlevi: Kent parklarında; bitkiler, hayvanlar gözlenebilir. Bu anlamda bilgilendirme sağlar. Parklar çeşitli aktivitelerle eğitime katkı verir.

Estetik işlevi: Parklar, görsel açıdan kente güzellik katar. Doğal alan işlevi: Kent parkları, kentin havasından bunalıp doğayı arayan halka, doğaya özlemine giderme olanakları sağlar.

Sanat ve kültür işlevi: Parklar, sanatsal ve kültürel alanda katkı sağlar; konser, tiyatro, sergi vb. sanatsal faaliyetler için alan sunar, halkın bu aktivitelerle katılmasını sağlar.

Sağlık işlevi: Parklarda halk, yeşillikler arasında, temiz havada, spor yapıp, oyun oynayarak, aktivitelerle katılarak, eğlenir ve dinlenir. Böylece, stres atar, psikolojik ve fiziksel olarak rahatlar, yenilerek bedensel ve ruhsal sağlığını korur.

Sosyal işlevi: Parklarda halk sosyalleşip, iletişim kurma olanağı yakalar. Özdemir'e göre, "kent parkları, insanları bir araya getiren yerler ve simgeler olmaları nedeniyle, birey ile toplum arasında iletişimin sağlanmasına yardımcı olur.

Çalışma kapsamında, Türkiye'nin önemli büyük şehirlerinden olan İzmir ilinin, en kalabalık ilçelerinden biri olan Bornova ilçesinde merkezde çok aktif olarak kullanılan Büyük parkın, engelli standartlarına uygunluğu incelenmiştir.

ENGELLİ KAVRAMI VE SINIFLANDIRMASI, TÜRKİYEDE ENGELLİLİK

Engelli Kavramı; Engellilik, kişinin bedensel yapı farklılığı nedeniyle, normal işlevleri yapamaması durumudur. Dünya Sağlık Örgütü'nün (DSÖ) engelli tanımı; kişilerin vücudundan kaynaklı engellere vurgu yapılmıştır. "Bir bozukluk ya da özür nedeniyle yaş, cinsiyet, sosyal, kültürel faktörlere bağlı olarak, kişiden beklenen rollerin kısıtlanması ya da yerine getirilememesidir."şeklindedir ^[4].

Engelli Sınıflandırılması; Engelliler, vücutlarındaki özürden ve diğer nedenlerden kaynaklı olmak üzere altı başlık altında incelenebilir;

- Ortopedik (bedensel) engelli
- Görme engelli
- İşitme engelli
- Dil ve konuşma engelli
- Zihinsel engelli
- Süreğen hasta engelli

Erişilebilirliği en geniş anlamıyla kavramlaştıran ve bağımsız bir hükümle düzenleyen ilk sözleşme, BM Engelli Hakları Sözleşmesi'dir. BM, Engelli Hakları Sözleşmesinin 8 ilkesinden biri

Erişilebilirlik İlkesidir. Sözleşme'nin 9. Maddesinde engellinin, kimsenin yardımına gereksinim duymadan, yaşamın bütün alanlarında eşit şekilde var olabilmesi için erişilebilirliğin sağlanması gerektiği açıklanmaktadır. Bu madde ile engellilerin, devlete; binalara, yollara, ulaşım araçlarına, okullara, evlere, sağlık tesislerine, işyerlerine, kapalı ve açık tesislere, bilgi ve iletişim araçlarına vb. hizmetlere erişilebilirliğinin sağlanması yükümlülüğü getirmiştir. Erişilebilirlik, insan yapımı ve doğal fiziksel çevre başta olmak üzere, ekonomik, sosyal ve kültürel çevreye ulaşabilme, bu çevrelerde verilen hizmetlerden yararlanma ve katkıda bulunma olanaklarına sahip olmayı ifade eden bir kavramdır. Engelliler için erişilebilirlik; hakları kullanabilmenin bir aracı olmanın yanında, bağımsız yaşamının, toplumsal yaşamın bütün alanlarına tam olarak katılabilmenin de koşuludur. Engellilerin bağımsız ve insan onuruna uygun bir yaşam sürebilmeleri için; toplumun diğer üyeleriyle eşit şekilde, fiziksel çevreye, ulaşım, bilgi ve iletişim teknolojisi dâhil bilgiye ve iletişime, halka açık diğer tesis ve hizmetlere erişimlerinin sağlanması gerekmektedir.

Türkiye’de engelli hakları

Devlet, engelli bireylerin sosyal durumlarını iyileştirmek ve yaşam kalitelerini yükseltmek için çaba göstermek durumundadır. BM Engelli Hakları Sözleşmesi ile devletlere bu konuda düzenlemeler yapma sorumluluğu yüklemiştir. Türkiye, Engelli Hakları Sözleşmesi’ni imzalamıştır^[5]. Sözleşme, Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde onaylanarak yürürlüğe girmiş ve engelli hakları için gerekli yasal düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenlemelerin en başında Anayasa’nın 61. Maddesi gelir. Söz konusu Maddeye göre; “Devlet, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleriyle, malûl ve gazileri korur ve toplumda kendilerine yaraşır bir hayat seviyesi sağlar. Devlet, sakatların korunmalarını ve toplum hayatına intibaklarını sağlayıcı tedbirleri alır. Yaşlılar, Devletçe korunur. Yaşlılara Devlet yardımı ve sağlanacak diğer haklar ve kolaylıklar kanunla düzenlenir. Devlet, korunmaya muhtaç çocukların topluma kazandırılması için her türlü tedbiri alır. Bu amaçlarla gerekli teşkilat ve tesisleri kurar veya kurdurur.” Böylelikle engelliler, sosyal hizmetlerden yararlanacak gruplar içinde sayılmış ve Devlet, korunmaları ve toplum hayatına katılmaları için gerekli tedbirleri alma sorumluluğunu üstlenmiştir. Aynı şekilde, Anayasa’nın 61/2. Madde ’sinde, “Devlet sakatların korunmalarını ve toplum hayatına intibaklarını sağlayacak tedbirleri alır.” ifadesiyle engellilerin erişim hakkı Anayasa güvencesine alınmıştır.

Plan Yapımına Ait Esaslara Dair Yönetmelik

Belediyelere, özürllülerle ilgili mevzuat ve standartlara uyma, bunları uygulama ve gerekli önlemleri alma yükümlülüğü getirilmiştir. Yönetmelikle özürllülerin; yapılarla, açık alanlara bunlar üzerindeki ulaşım ve haberleşme noktaları ve peyzaj elemanlarına, erişilebilirliğinin sağlanması için TSE standartlarına uygun düzenleme yapılması koşulu getirilmiştir. Donatı elemanlarındaki engelli standartları ve özellikleri Tablo 1.’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Parklardaki Donatı Elemanlarındaki Engelli Standartları ve Özellikleri

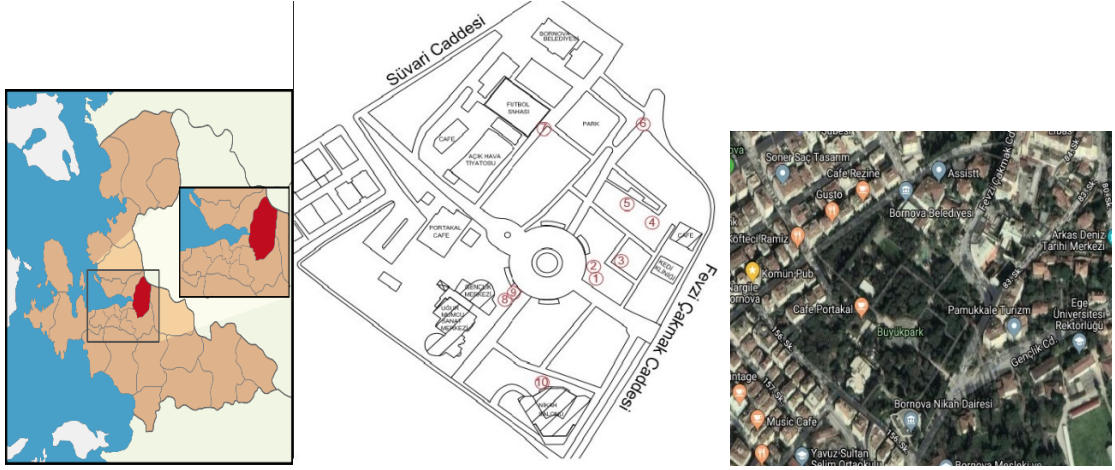
DONATI ELEMENLARI	ENGELLİ ÖLÇÜTLERİ	ENGELLİ ÖZELLİKLERİ
RAMPALAR	<p>Minimum rampa genişliği düz rampalarda 100 cm, 90° dönüşlü rampalarda 140 cm, 180° dönüşlü rampalarda 100 cm olmalıdır. tekerlekli iki yönlü geçişinin min. net genişlik 180 cm, rampa genişliği 300 cm.den fazla ise araya ekstra tırabzan konulmalıdır. 0.6 cm -1,3 cm arasındaki seviye farklılıkları 1,2'den daha fazla olmayan bir eğimle düzenlenebilir. Döşeme seviyesinden 1,3cm den daha fazla bir kot farkı varsa rampa düşünülmemelidir. Rampa uzunlukları 9 metreye kadar olan rampaların eğimi en fazla %5 olmalıdır [6].</p>	<p>Rampaların eğim açısı; tekerlekli sandalye kullanıcıları ve görme engellilerin güvenliği açısından büyük önem taşır.</p>
MERDİVENLER	<p>Merdiven yükseklikleri 180 cm'den fazla ise, en az 150 x 150 cm büyüklüğünde sahanlık alanı olmalıdır. Merdiven yön değiştiriyorsa, sahanlık büyüklüğü en az 180 x 180 cm olmalıdır [7].</p>	<p>Dış mekan merdivenlerinde tercih edilecek yüzey malzemeleri sert, stabil, kaymaz ve çok az pürüzlü olmalıdır. Yüzeydeki pürüzlülük yüksekliklerinde 2 cm'den büyük farklılık olmamalıdır [8].</p>
YAYA YOLLARI VE KALDIRIMLAR	<p>TS 12576 Standardında, tekerlekli sandalyeli engellilerin 90°, 180°, U dönüşü ile bir engel etrafında dönmek için yolda gerekli en az hareket alanları belirlenmiştir. Buna göre; 90° ve 180° dönüşü için gereken en az alan 150 x 150 cm; U dönüşü için 150 x 200 cm; bir engel etrafında dönme için 110 x 122 cm'dir [7].</p>	<p>Yaya kaldırımı kaplaması, kaymayı önleyici ve dolaşmayı kolaylaştırıcı olmalı, yollardaki basamak vb. yol sathındaki yer altı tesisatı rögar kapakları çıkıntı oluşturmamalı, anî seviye değişiklikleri olmamalı; sürekli veya aynı seviyede zemin oluşturulmalıdır. Ayrıca yaya kaldırımında yol güzergâhının görme engelliler tarafından baston ile kolaylıkla algılanması sağlanmalı, bunun için duyumsanabilir (hissedilebilir) yüzeylerden oluşan kılavuz izlerden faydalanılmalıdır [9].</p>
ÇÖP KUTULARI	<p>Çöp kutularının yükseklikleri 90-120 cm arası olmalıdır [10].</p>	<p>Yanıcı olmayan malzemelerden üretilen, kapaklı, tek elle kullanılabilir özellikte olmalıdır. Çöp kutuları farklı yada ayırıcı renkte olmalı, kenarlar keskin ve çıkıntılı köşeler olmamalıdır.</p>
AYDINLATMA ELEMENLARI	<p>Yaya yoluna uzanan veya yol üzerinde yer alan aydınlatma öğelerinin, yerden yüksekliği en az 220 cm olmalıdır [7].</p>	<p>Aydınlatma öğeleri, az gören engellilerce fark edilebilmesi için zıt renklerde ve üzerlerine fark edilebilir renklerde şeritler çekilmelidir. HYY üzerinde olmamalıdır. Öğelerde; keskin, çıkıntılı kenarlar, civata uçları ve açıkta elektrik aksamı olmamalıdır [7].</p>

ÇEŞME	Standarda göre; çeşme lavabosunun alt yüzeyi en çok 75 cm, üst yüzeyi 85-90 cm arasında, ayak boşluk en az 60 cm'dir. Tekerlekli sandalyeli engellilerin çeşmelere yanaşabilmesi için çeşme önünde, eni 90 cm, boyu 130 cm olan hareket alanı olmalıdır ^[7] .	Görme engelliler için, HYY ile yol gösterilmeli, çeşmelerle ilgili bilgilendirme ve yönlendirme levhaları olmalıdır. Engelli kullanımı için çeşmeler, el veya ayak ile basılarak açılabilir ^[7] .
BANKLAR	Bankların kenarında en az, eni 90 cm, boyu 120 cm olan sandalye boşluğu bırakılmalıdır.	Banklar; yol kenarlarında olmalı; geçişi zorlaştırıp engellememeli, yol genişliği ve hareket alanını daraltmamalıdır. Engelliler, engelli olmayan tanıdıklarıyla oturabilir ^[7] .
YEŞİL DOKU	Yeşil dokuların, yaya yoluna uzanan veya yol üzerindeki bitkilerin dal yüksekliği en az 220 cm olmalıdır ^[7] .	Yeşil ögeler zorunlu olmadıkça yaya güzergâhında olmamalı, geçişi engellemeyecek şekilde kenarlara yerleştirilmelidir. HYY üzerinde yeşil ögeler bulunmamalıdır. Rampa ve merdiven yakınlarına, meyvesi dökülerek yolu kayganlaştıracak bitkiler ve yoldan geçenlere zarar verebilecek dikenli bitkiler dikilmemeli, ögelerde keskin ve çıkıntılı yerler olmamalıdır ^[7] .

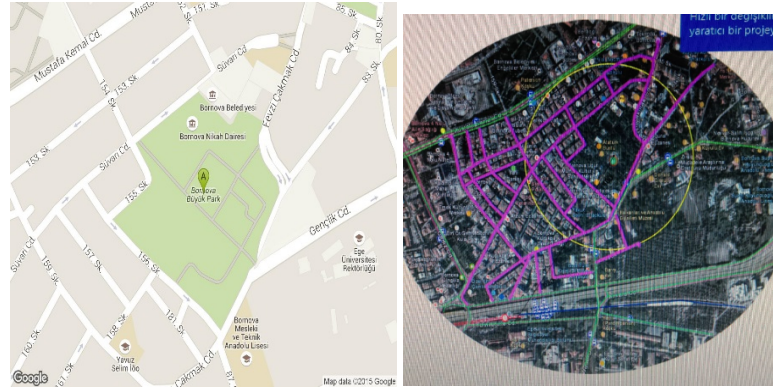
MATERYAL-YÖNTEM

Çalışmada engelli bireylerin gündelik yaşamda sıkça kullandığı İzmir ili Bornova ilçesindeki Büyük park ele alınmıştır. Ele alınan parkın engellilerin kullanımı için uygun olup olmadığı değerlendirilmiştir. İzmir'in kuzeydoğusunda, Yamanlar Dağı eteğinde, 380 kuzey enlem ve 270 derece boylam üzerinde bulunan Bornova, İzmir'e 8 km. uzaklıktadır. 400.000 yerleşik ve 1.000.000 hareketli nüfusa sahip olan Bornova, köyleriyle birlikte 205 km²'lik bir alanı kapsamaktadır. Bilinen en eski adı "Birun-u Abad" olan Bornova'da yerleşim Hellenistik çağda başlamıştır. 1881 yılında ilk belediye teşkilatı oluşturulan Bornova, 1981 yıldan bugüne kadar İzmir Büyükşehir Belediyesi'ne bağlı metropol belediyesi olarak işlevini sürdürmektedir.

Bu çalışmada ele alınan park, engelliler ile düzenlenen ilgili mevduatta yer alan Planlı Alanlar Tip İmar Yönetmeliği Türk Standartları Enstitüsü (TSE) özürlü standartlarına göre değerlendirilmiştir. Engelliler İle İlgili Mevzuat İmar Kanunu Engellilerin erişilebilirliği ile ilgili ilk düzenleme, 1997 yılında 3194 sayılı İmar Kanun'una eklenen geçici 1. Madde ile yapılmıştır. Bu düzenlemeyi takiben, Kanun'a ek geçici 9. Madde gereği, özürülülerin yapılı çevre erişilebilirliğinin sağlanmasına yönelik, 6 yönetmelikte yapılan düzenlemeler yürürlüğe girmiştir. Bayındırlık ve İskân Bakanlığı tarafından yapılan bu düzenlemeler; Planlı Alanlar Tip İmar Yönetmeliği Türk Standartları Enstitüsü (TSE) özürlü standartlarını esas alır. Belediyelere, özürülülerle ilgili mevzuat ve standartlara uyma; bunları uygulama ve gerekli önlemleri alma yükümlülüğü getirir. Yönetmelikle özürülülerin; yapılar, açık alanlara (yol, otopark, park, yaya bölgesi, meydan), bunlar üzerindeki ulaşım ve haberleşme noktalarına, erişilebilirliğinin sağlanması için TSE standartlarına uygun düzenleme yapılması koşulu getirilmiştir. (Bakınız şekil 1., şekil 2.)

Şekil 1. İzmir-Bornova haritası ve Büyük parka ait plan ve harita görüntüsü^[11,12,13].

Şekil 2. Büyük Parka ait ulaşım haritası^[14].

Çalışmada yöntem olarak gözlem-analiz-sentez yöntemi kullanılmış, çalışma alanı ile ilgili yerinde resimler çekilerek tespitler ve ölçümlendirmeler yapılmış, veriler çizelgeler halinde aktarılmıştır.

BULGULAR

Yapılan arazi gözlem çalışmaları ile Büyük parkta donatı elemanlarının engelli erişilebilirliği ile ilgili eksiklikler tespit edilmiştir. Çalışma sonucuna göre; elde edilen veriler tablo 2.'de verilmiştir.

Tablo 2. Büyük parkın engelli standartlarına uygun olmayan donatı elemanlarının tespiti

	Alandaki bir çok çöp kovası yaya yolunun uzağında kalmaktadır ve kaldırım taşları nedeniyle tekerlekli sandalyeli bireylerin kullanımı için sorun oluşturmaktadır.
	Rampalarda korkuluk eksikliği; Parkın meydanındaki oturma elemanlarına geçiş sağlayan rampanın eğimi %3 ve engelli kullanımına uygundur. Fakat korkuluk yada her hangi bir destekleyici eleman bulunmaması nedeniyle tekerlekli sandalye kullanan bir bireyin tek başına rampayı çıkması mümkün değildir.

	<p>Parktaki çeşme kaldırımın üzerinde bulunmaktadır. Engelli bireyler için bir geçiş düşünülmemiştir. Ayrıca çeşme standart yüksekliği maksimum 85-90cm olması gerekirken 100cmdir.</p>
	<p>Yaya yolunun engelli standardına uymaması; Tekerlekli sandalye geçiş yolu standardı 150cm.dir.Bu yol ise 110cm.dir.Ayrıca döşenen taşlar oldukça aralıklı olup yolda da düzensiz bölünmeler görülmektedir.</p>
	<p>Yaya yolunun ortasında bulunan ağaç; görme engelliler için sorun oluşturabilir. Ayrıca yol düzeni yoktur. Döşeme taşları oldukça bozuktur.</p>
	<p>Rampa eğiminin engelli standardına uymaması; Rampanın eğimi %7 dir. Standardların üzerinde olması nedeni ile kullanışlı değildir.Ayrıca rampanın yanında bulunan çöp kovası geçişi daraltmaktadır. Rampa korkulukları, standardına uymamaktadır. Rambanın kaplama malzemesi kırık olması nedeni ile engelli bireylerin sorun yaşama ihtimali yüksektir.</p>
	<p>Yolun kaldırımla bitmesi; Yaya yolunun ortasında kaldırım taşı döşenmiştir. Hem tekerlekli sandalye kullanan hem de görme engelli bireyler sorun yaşayabilir.</p>
	<p>Aydınlatma elemanının yanlış yerde bulunması; Yolun ortasında bulunan aydınlatma elemanı, görme engellilerin çarpmasıyla kötü sonuçlar ortaya çıkarabilir. Ayrıca yolun bozukluğu sadece engelli bireyler değil tüm insanlar için sorun teşkil etmektedir.</p>
	<p>Çeşmenin kaldırımda bulunması; Bu çeşmede de engellinin ulaşabilmesini sağlamak için herhangi bir destekleyici çalışma yapılmamıştır. Diğer çeşmeler gibi kaldırıma yapılmıştır.</p>

Şekil 3. Büyük Park içinde engelli bireylere uygun olmayan donatı elemanı örnekleri

Yapılan gözlemler sonucu Parkın hiçbir bölümünde engelliler için levha bulunmadığı tespit edilmiştir. Park içindeki kafeler dışında wc bulunmamasıyla birlikte kafelerde de engelli wc si bulunmamaktadır. Park, her türlü engelli bireylerin çeşitli sorunlarla karşılaşabileceği kısımlar içermektedir (Bakınız şekil 3).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Tüm bireylerin olduğu gibi engelli bireylerin de kentsel yaşama katılımlarını sağlamak gerekmektedir. Kentsel yaşam alanlarının içinde yer alan parklar, tüm bireylerin gereksinimlerini karşılaması açısından önemli mekanlardan biridir. Bu bağlamda, parkların yaşanabilir mekanlara dönüşebilmesi için engelli bireylerin de buralara erişebilir olması gerekmektedir.

Bu çalışma sonucunda, İzmir İli Bornova İlçesinin merkezinde, yoğun olarak kullanılan ve en büyük parklardan biri olan Büyük Park içinde engelli bireylerin erişilebilirliğinin uygunluğu saptanmaya çalışılmıştır. Elde edilen verilere göre;

- Çöp kutuları, engelli standartlarını sağlamaktadır. Ancak konumsal olarak engelli bireylerin ulaşabileceği yaya yolu üzerinde değildir. Çöp kutuları yol kenarlarına ve standartlara uygun ölçülerde konumlandırılmalıdır.

- Park içerisinde bulunan rampalarda ise % 3 eğim bulunmakla beraber tekerlekli sandalye kullanıcıları için dönüş mesafelerinin standart manevra ölçülerinden farklı olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca görme engelliler için engelli takip izi bulunmamaktadır. Bu da özellikle görme engellilerin güvenliği açısından büyük önem taşımaktadır.

- Park içerisinde bulunan çeşme yüksekliği standart ölçülerin üzerinde olduğundan ergonomik olarak uyum sağlamamaktadır. Ayrıca tekerlekli sandalye kullanıcılarının dönüş mesafesi yeterli değildir.

- Yollar üzerinde, görme engelliler için engelli takip izi bulunmamaktadır.

- Yaya yolu üzerine, kaldırım taşı döşenmesi nedeniyle kot farkları bulunmaktadır. Bu da, tekerlekli sandalye kullanıcıları ve görme engelliler için büyük tehlike oluşturmaktadır.

- Aydınlatma elemanlarının yaya yolu üzerinde bulunması ve hissedilebilir yürüme yüzeyinin bulunmaması, özellikle görme engelliler için büyük tehlike oluşturmaktadır. Aydınlatma elemanları yukarıda belirtilen standartlarda yol kenarlarına alınarak, uyarıcı levhalar yerleştirilmelidir.

- Bilgilendirme ve yönlendirme levhalarının bulunmadığı tespit edilmiştir. Bu levhalar içerikleri standartlara uygun olacak şekilde alan içerisine yerleştirilmelidir.

- Parkın, giriş ve çıkış için 3 ana kapısı bulunmakla beraber sadece 1 kapı güvenli giriş ve çıkışı sağlamaktadır.

- Yaya yollarının ortasında bulunan yeşil dokular için özellikle görme engelliler açısından ayırıcı materyal konulmalıdır.

KAYNAKLAR

- [1] Gülez,S., 1983. Park Bahçe ve Peyzaj Mimarisi,Karadeniz Teknik Üniversitesi Orman Fakültesi Ders Notu yayın No: 81, 292 sayfa ,Trabzon
- [2] Özkan, B., 1981. Kıyı Rekreasyonu Değerlendirmesi ölçütleri Ve Bunlara İlişkin Yöntemin Kuzey Ege Kıyılarında Uygulaması Üzerinde Araştırmalar. Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığıve Süsü Bitkileri Bölümü Doktora Tezi(Danışman: Doç.Dr. mehmet KÖSEOĞLU), İzmir
- [3] Önder S. (1997). Konya Kenti Açık ve Yeşil Alan Sisteminin Saptanması Üzerinde Bir Araştırma. (Basılmamış Doktora Tezi),Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- [4] WHO (1980). The International Classification of Impairments, Disabilities and Handicaps, Cenevre.
- [5] ÖZiDA (Başbakanlık Engelliler İdaresi Başkanlığı), Herkes İçin Ulaşabilirliğin İyileştirilmesi: Örnek Uygulama Rehberi, aslından çeviri, Başbakanlık Engelliler İdaresi Başkanlığı, yayın no: 48, Ankara, 2008.
- [6] WDU (2012) ustad universal standards for persons with disabilities.
- [7] Ören, Ö. ,2015, Kent parklarının Engelli standartları açısından Değerlendirilmesi (Recep Yazıcıoğlu ve Adalet Parkları-Denizli)Yüksek Lisans Tezi, 79 sayfa
- [8] Anonim, 2015, Engelli Standartları Kent ve Binalara Yönelik Uygulama Kriterleri ,Mimarlar Odası Yayınları Lefkoşa, Mart 2015
- [9] Erişim 1: http://www.imo.org.tr/resimler/dosya_ekler/ Erişim tarihi; 08.07.2019
- [10] Erişim 2: <https://www.muratpasabld.gov.tr/PnlErisim/UploadedItems> Erişim tarihi; 05.06.2019
- [11] Erişim 3: <https://www.google.com/search?biw=1008&bih=602&tbm=isch&sxsrf=AC YBGNQbZr0JGo5rA7AE> Erişim tarihi;08.07.2019
- [12] Erişim 4: <https://www.dergipark.gov.tr/download/article-file/402378> Erişim tarihi;07.07.2019
- [13] Erişim 5: <https://www.haritamap.com/yer/bornova-buyuk-park-bornova> Erişim Tarihi: 06.08.2019
- [14] Erişim 6: <https://izmir.bel.tr/Tr/ BüyüksehirSinirHaritasi/125/2127> Erişim tarihi; 07.06.2019